

ANOEK NUYENS &
REBEKKA DE WIT

TENZIJ
JE EEN BETER
PLAN
HEBT

rebekka Het schijnt dat de oerknal maar een klein knalletje was. Dat het leek op het geluid van het poppen van plastic bubbeltjes papier. Of het geluid van een confettikanon. Er waren al eerder oerknallen geweest, waardoor er tijd, ruimte en daarna steentjes waren ontstaan.

Er was zoveel tijd en ruimte ontstaan dat je de bodem niet kon zien. Zoveel ruimte dat iedereen dacht dat ie alleen was. Iedereen, dat wil zeggen, de steentjes. Ze waren aan het vallen. Hun hele leven aan het vallen. Sommigen vonden andere steentjes, botsten tegen elkaar aan, bleven tegen elkaar aan botsen en zo werden ze na miljoenen jaren een gigantische bol. Waarna die bol, die planeet, door haar gewicht nog veel sneller naar beneden viel.

Soms vond een planeet een andere planeet. Een ander hemellichaam. En als ze elkaar op exact het goede moment kruisten, met exact de juiste afstand, ontstond er veld tussen die twee lichamen waardoor ze ineens stopten met vallen en om elkaar heen begonnen te draaien. En als ze dan bleven, gewoon bleven draaien, wachtend op alles wat zou kunnen gebeuren, kon het voor komen dat die hemellichamen veranderden.

Er knapte op een planeet bijvoorbeeld een luchtbelletje, waarna het begon te bruisen en waarna dat bruisen een stroom werd. Uit die stroom maakten deeltjes zich los, grepen zich ergens vast en zo werden ze samen een vlakte. En toen die vlakte één geheel geworden was, kwam er iets uit die vlakte. Heel langzaam en dat begon zich te vertakken.

Op die vertakkingen nestelden zich kleine dingetjes. Donzige bollen. Die konden zingen. Onder water werd er allang al gezongen, maar dat kon je boven

water niet horen. Kleine, witte, breekbare ei-vormige objecten maakten zich los van die donzige bollen die zich hadden genesteld op de vertakkingen van de dingen: die uit de vlakte, die uit de stroom, die uit het bruisen, die uit het confettikanon waren gekomen.

Bijna alles ging op die manier. Eenworden, losmaken, één worden.

Het duurde heel lang voordat de mens kwam. Eerst waren er dieren die uit het water kwamen, daarna weer terug de zee in gingen. Struiken die kilometers rolden. Vogels die de aarde konden overvliegen en weer terug. De mens kwam veel later, als allerlaatste bijna, maar dat had de mens niet door. Die had het gevoel dat hij er altijd al geweest was.

Misschien komt dat omdat de mens veel te vroeg geboren wordt. Mensen worden zo vroeg geboren dat het lijkt alsof ze als gesmolten glas uit een smeltoven komen. De mens kan na zijn geboorte nog elke vorm aannemen.

De mens kwam onderaan de voedselketen terecht. Het was een lullig, naakt wezentje. Een soort aanhangsel van de schepping. Hij lag onderaan de voedselketen te bibberen van de kou, te wachten tot alle andere dieren genoeg gegeten hadden. En er vrijwel geen vlees meer aan die gnoe zat en er alleen nog botten op de vlakte lagen. Elke keer als de mens honger had en de vlakte op trippelde, was alles altijd weer op. Miljoenen jaren was de mens beteuterd daarover. Tot de mens op een dag op het idee kwam om die botten open te breken, om te kijken of daar nog wat in zat, alleen had de mens daarvoor niet genoeg kracht. Hij begon dingen te maken. Hij vervormde takken, stenen, botten schuurde hij langs bomen en langzaam begon er iets te ontstaan.

En de eerste keer dat het gelukt was, om met hun zelfgemaakte dingetje een bot open te maken en ze er met z'n allen het merg uit stonden te zuigen, draaide er iets.

Voor het eerst had de mens iets wat de andere dieren niet hadden. En de mens glimlachte een nieuwe glimlach.

De mens had tot nu toe altijd bezittingloos over de aarde gezworven, maar voor het eerst had de mens iets. Een dingetje. Met een punt. (Dat de mens kon maken.) Daar kwamen dingetjes bij, zoveel dingetjes dat het nauwelijks nog te dragen viel en iemand er geen zin meer in had. Zich van de groep losmaakte en zei: ik ga niet meer mee, ik blijf hier. Met de dingetjes.

Ook toen draaide er iets.

De mens was nog nooit in opstand gekomen tegen zijn eigen leven, maar toen die ene mens niet meer in beweging wilde komen was dat het begin van een hele lange verzetsbeweging. Een verzet tegen zijn eigen, naakte toestand. Het verzet tegen pijn, tegen ongemak, tegen de zwaartekracht en tenslotte tegen de dood.

Toen de mens niet meer van zijn plek wilde komen,
bouwde hij een muur om die plek.

Tijd ging voorbij. De muren werden hoger, dikker
zwaarder, net als mensen, de dingetjes werden
talrijker, en de taal ingewikkelder. Mensen konden
met hun taal nu niet alleen wijzen naar dingen die er
waren, maar taal kon dingen in het leven roepen die
de mens nog nooit had gezien.

Lang nadat er een muur kwam tussen de mens en de
dieren, besloot de mens ook een straat tussen hem en
de aarde te maken. Een dak tussen de mens en de
hemel en tenslotte ook muren tussen mensen. En
toen de mens eenmaal zo afgesneden was van alles,
en op ieder feestje alleen nog maar met zichzelf
wilde dansen, viel er iets. In een diepte die leek op
de diepte van het begin.

Er viel iets af van de toren waar de mens op aan het
dansen was.

En één iemand zag het vallen.

Het was iets dierbaars, iets waarvan hij wist dat we dat kwijt zouden zijn als de diepte te diep was. Hij luistert. Zoals wanneer je een steentje in een waterput laat vallen en wacht tot het moment dat het in het water valt. En hij luistert. Hij denkt: zo diep kan het toch niet zijn. En op het moment dat hij denkt dat hij nooit meer iets zal horen, klinkt er ineens een plons in het laatste restje water. Boem.

anoek Goedenavond dames en heren.

U heeft net geluisterd naar de proloog van ons verhaal. Of nou ja: ons verhaal. Het is natuurlijk niet ons verhaal. Het is het verhaal van ons allemaal. Het is de ontstaansgeschiedenis van de aarde, de planten, de dieren en uiteindelijk de mens. We konden niet alles even uitgebreid behandelen.

rebekka Het pleistoceen hebben we overgeslagen.

anoek We hebben namelijk veel te doen vanavond.

Daarom moesten we er een beetje doorheen crossen.

Op een (elektrisch) scootertje. Het zit namelijk zo.
We maken ons al een tijdje zorgen. Over de aarde.
En hoe wij als mensheid die hele aarde innemen.
Het is misschien meer dat we vastzitten. Hier
ongeveer. We vragen ons af hoe dat verhaal, dat ooit
bij de oerknal begonnen is, gaat aflopen. En hoe het
verder moet.

Vroeger, als ik een spreekbeurt gaf met betrekking
tot de aarde, had ik tenminste nog een conclusie
waar ik naartoe kon werken. Kon ik zowel inzetten
op de bruine beer, de jungle of de smeltende ijskap.
Dat was een powerpointslide met een plaatje van de
aarde erop, met twee handen eromheen,
mensenhanden, en daaronder de zin:

Een beter milieu begint bij jezelf.

Mijn spreekbeurten waren in feite een soort
bewustwordingscampagnes. Ik werkte als een soort
onbedoelde vrijwilliger bij de overheid, die dat
spotje de wereld in gekatapulteerd had.

rebekka Was toen al topprioriteit bij de overheid, Milieu en Klimaat. Zo belangrijk dat burgers het zelf mochten oplossen. Met zichzelf.

anoek Maar als ik nu ergens een zaaltje zou binnenlopen en zou gaan zitten en iemand zou zeggen ‘ik maak me zorgen over de aarde,’ en zou toewerken naar die conclusie, over die individuele verantwoordelijkheid, dan zou ik opstaan en weglopen.

Ik geloof het gewoon niet meer. Ik heb alle documentaires over de vleesindustrie gezien. Met van die volgepropte nekken van ganzen, die massaslachtingen van kippen, die koeien die half levend half dood aan die haken hangen. Ik weet dat 60% van de co² uitstoot direct terug te voeren is naar de bio-industrie.

En met heel veel moeite, ben ik een vegetariër-light. Of flexitariër, zoals Jesse Klaver het noemt. Dat is een soort type mens die eigenlijk wel weet dat je

geen vlees moet eten, maar als er dan op een feestje zo'n schaal bitterballen langskomt, geen nee kan zeggen.

rebekka Wat altijd gebeurt toch? Die bitterballen zijn altijd van de partij. Die schaal komt altijd drie keer langs. Ik heb soms het gevoel dat ik me door een woud van bitterballen moet waden op feestjes.

anoek Ik denk tegenwoordig steeds vaker: laat die dictatuur maar komen. Of laat ik het zo zeggen: ik vertrouw niet meer op mijn eigen wilskracht. En ook niet op die van anderen. Als we echt gaan zitten wachten, voordat we allemaal klaar zijn om iets te doen, zijn alle dieren allang uitgestorven.

En dan heeft zich om de aarde een kleurloze, plastic, harde, koude korst geklemd, zoals een babyaapje om zijn moeder.

Ik wil geloof ik niet meer op die korst staan te vertellen dat die korst steeds dikker wordt, ik wil hem doorbreken. Ik wil er een gat in boren, een

uitgang vinden.

Maar hoe?

rebekka Er zijn de afgelopen vijftig jaar allerlei rapporten verschenen die antwoord geven op die vraag.

Het antwoord is namelijk: maatregelen.

- Minder vlees eten.
- co² uitstoot verminderen.
- Niet meer vliegen.
- Consumptie reguleren via overheden.

Maar dat is allemaal niet gebeurd.

En nu zijn er allemaal sociologen, filosofen, biologen en klimaatexperts die zich afvragen waarom we dat niet doen en daar boeken en artikelen over geschreven hebben. En die boeken eindigen allemaal ongeveer met dezelfde conclusie: we hebben nieuwe verhalen en verbeeldingen nodig die ons als mensheid richting geven. Een stip aan de horizon.

anoek En steeds vaker wordt er ook expliciet gezegd wie er voor die verbeelding en nieuwe verhalen zal moeten zorgen. Laatst nog. Een uitgebreid artikel in NRC waarin stond dat

...toekomstige generaties niet alleen politici en bureaucraten verantwoordelijk zullen houden voor de klimaattoestand waarin we nu leven, maar ook kunstenaars en schrijvers. Omdat het de taak is van een kunstenaar of schrijver om nieuwe verhalen en verbeeldingen te scheppen.

rebekka En dat... Dat... is voor ons best

problematisch. Ja. Dat is echt problematisch. Wij hebben namelijk iets anders geleerd.

Hou het klein, hou het dicht bij jezelf.

anoek Echt waar. Die oproepen, tot nieuwe verhalen, stippen, vergezichten en visies om naartoe te werken. Dat leer je niet op school. Je leert op school op zoek te gaan naar scènes waarin mensen zich kunnen vinden. Naar ficties die troost bieden, naar psychologische wendingen.

rebekka En deze opdracht, is niet echt... klein. Een nieuwe verbeelding scheppen. Een stip schetsen aan de horizon. Ik bedoel. Als je dit gaat doen. Als je die opdracht echt serieus gaat nemen. Dat leek mij heel onverstandig.

Ik was bang dat mensen ons in elkaar zouden komen slaan, als we dat zouden doen.

Biologen zouden ons in elkaar komen slaan, omdat ze denken: zorgen over de aarde... ik maak me de hele dag zorgen over de aarde en ik kwam hier voor een beetje ontspanning. En dan staan hier twee meisjes met hetzelfde pakje met een knotje op hun hoofd zich zorgen te maken over de aarde? Rot op! Vrouwen met milieclubjes zouden ons in elkaar komen slaan, want 'de dames worden betaald om zich zorgen te maken?'

Mannen van boven vijftig zouden ons in elkaar komen slaan, omdat wij onze naïviteit uitspelen.

Voordat je ons in het café weet te vinden: het is niet onze schuld. Wij zijn opgegroeid in een constante

stroom van analyses over de toestand van de aarde.

In een soort videowand van ellende brengen wij onze dagen door en zien we dag in dag uit dat de mensheid er een potje van maakt.

Dat het mis is. Helemaal mis zal gaan. Mis aan het gaan is. Dat we op dit moment in het klimaat van het verleden leven. De laatste jaren van het klimaat uit het verleden.

En je hebt dan klimaatexperts in combinatie met Hollywood die ons voorland een beetje voor ons uittekenen.

anoek Met van die vloedgolven die steden overspoelen.

rebekka Hitte, extreme hitte. En dan een soort. Een gat.

anoek Of zo'n olieramp.

rebekka Mag ik even mijn ramp uitleggen?

anoek Maar het scenario over hoe we het tij kunnen keren, hoe we die vloedgolf met z'n allen tegenhouden, het gouden envelopje met dat verhaal: dat ontbreekt. En dus dachten we...

rebekka Wat nou als we het... Ja. Ook niet gek dat we dat dachten. Er wordt in die artikelen ook niet gezegd: als bouwvakkers nu even hun schouders eronder zetten. Nee: er wordt gezegd: kunstenaars en schrijvers moeten hun schouders eronder zetten.

anoek Wat als we het gewoon gaan doen? Wat als we een nieuw verhaal verzinnen waarin we de mens, die hoofdpersoon van de schepping, een beetje uit het centrum kunnen duwen, waarin de verhoudingen tussen mens, dier en aarde genormaliseerd worden. Wat als we nu met z'n tweeën al onze denkkraft en verbeeldingsvermogen bundelen. Om niet te eindigen met een oproep tot verbeelding, maar om die verbeelding zelf te scheppen.

rebekka Dus dat hebben we gedaan. We hebben die oproep tot verbeelding serieus genomen.

We hebben gereconstrueerd hoe we hier terecht zijn gekomen.

anoek Die oerknal. Die steentjes die maar bleven vallen. En dan de donzige bollen.

En als allerlaatste bijna de mens die verscheen, met zijn veel te grote hoofd, die veel te vroeg geboren werd en toen via allerlei flitsende uitvindingen en dingetjes ineens naar de top van de voedselketen schoot. En van een dier de mens werd en van een mens de baas en van de baas een hoofdpersoon. Een hoofdpersoon van de schepping. Met name voor zichzelf.

rebekka En in ons verhaal zit de hoofdpersoon op de bank. Hij is in een toestand beland waar nog geen woord voor is. Maar het is een zwaar gevoel.

Het lijkt op het gevoel met een plaatje erop – zo’n marsepeinen slagroomtaart met een trouwfoto of zo – maar als die taart eenmaal is aangesneden en hij begint te verleppen, begint dat plaatje, bijvoorbeeld van jouw gezicht of van de trouwerij ook te verleppen in het nat van de slagroom. En dat iemands gezicht dan uitrekt. Zo’n gevoel. Of dat je een documentaire kijkt van iemand die heel dik is en heel zuinig, die dan een t-shirt aanheeft met de woorden ‘growth is the only evidence of life’ erop. Of het moment dat de psycholoog de verkeerde naam tegen je zegt.

anoek Hij heeft een boek in zijn hand dat hem heel erg heeft geraakt. Over de geschiedenis van de Homo Sapiens. Hij heeft het net uitgelezen. Hij heeft vaak tegen mensen gezegd dat hij het zo prettig vindt aan boeken lezen dat je dat alleen kunt doen. Dat je daar eenzaam mee bent. Op een goede manier. Zoals wanneer je een naaktslak langs de weg ziet

voortschuiven. Eenzaam op een goede manier. En nu weet hij dat ineens niet meer zeker.

In het boek leest hij de hele tijd dingen die hij wil delen met andere mensen. Hij vraagt zich af of het niet eigenlijk een vorm van porno kijken is. Dat lezen en nadenken in je eentje. Of je dat niet veel beter met mensen kan doen. Maar met mensen is het altijd ingewikkeld. Ongemakkelijk. En is er schaamte over je domheid, zoals over wratjes op bepaalde plekjes. En dus doe je het maar in je eentje.

rebekka Hij loopt met dat boek naar zijn boekenkast en kijkt naar de verzameling.

Hij heeft een hele kast met boeken.

Synthetische werken over de wereld, de mens.

Boeken die je kunt vinden op de bovenste verdieping van de boekwinkel.

De afdeling Mens en Maatschappij. Hij realiseert zich dat hij die boeken na ze te hebben gelezen, niet meer heeft aangeraakt.

anoek En waar hij dan normaal gesproken
hoofdschuddend van die gedachte zou weglopen, staat
hij nu aan de grond genageld en is het net alsof er iets
kleins barst.

Iets begint te kraken. Alsof hij echt gemaakt is van
glas, en de gedachte aan die oneindige hoeveelheid
boeken iets doet breken.

En door die barst komen gedachten binnen en die
gedachten gaan ongeveer als volgt:

wat als boeken nou alleen maar leiden tot nog meer
boeken? Documentaires tot nog meer
documentaires?

Dat een alarmerende documentaire over het koraalrif
leidt tot nog een documentaire over het koraalrif en
misschien uiteindelijk tot bewustwording, maar waar
leidt de bewustwording toe? Waar leidt dat toe?

En dan moet hij aan de Tweede Wereldoorlog
denken, zoals wel vaker, en aan het zinnetje dat zijn
geschiedenisleraar steeds herhaalde om ervoor te
zorgen dat de hoofdpersoon het niet zou vergeten:

Wir haben es nicht gewusst.

En zijn geschiedenisleraar sprak dat uit, met zo'n vingertje, alsof het het kwaad zelf was. Alsof als die mensen het wel gewusst hadden, het allemaal niet gebeurd was.

Want darum hat alles kunnen voorvallen. Für unsere Nase. Omdat we het niet wussten.

En hij bedenkt hoe angstig hij vaak is geweest en steeds dacht: ik moet nieuws kijken, ik moet dit lezen, ik moet ervoor zorgen dat mij dat niet gaat overkomen.

Dat ik straks met mijn bek vol tanden sta, tegenover mijn toekomstige kinderen.

Gelukkig, dacht de hoofdpersoon vaak als die een artikel las. Over landgrabbing bijvoorbeeld, of white privilege, of als die beelden zag van de plofkip.

Gelukkig weet ik dat nu.

Gelukkig weet ik dat supermarkten honderden kilo's voedsel per dag weggoeien.

Gelukkig weet ik dat je moet oppassen met gekweekte vis omdat er regelmatig antibiotica in die kweekvijvers wordt gegooit.

Gelukkig weet ik dat ik niet te veel bij de H&M moet kopen. Gelukkig weet ik dat.

Gelukkig weet ik dat het ongezellig is om daar tijdens kerst verontwaardigd over te zijn. Terwijl je een rollade aan het snijden bent.

Gelukkig weet ik nu, door een aantal klimaatspecialisten, dat het allemaal veel erger is dan we denken.

Gelukkig weet ik nu van alles, denkt hij dan.

Maar terwijl hij daar voor zijn boekenkast staat, denk hij, dat we misschien al die documentaires kijken, zodat wij straks tegen onze kinderen kunnen zeggen: nee, wir haben es wel gewusst hoor. Alles.

We wisten alles. Aber ja. Es war so komplex allemaal.

En altijd als je wat probeerde te doen, kwam je terecht in een stom lullig groepje, waar je niet echt bij wilde horen, en al helemaal geen lid van wilde zijn. En als je er dan toch was, tijdens zo'n bijeenkomst, dan is de strekking trouwens meestal

dat iedereen het toch een beetje voor zichzelf moest uitzoeken onder het mom van individuele verantwoordelijkheid. En als je dan toch over het collectief begon, was er altijd wel iemand die nog een goed verhaal over de Goelag paraat had.

Waardoor je dan in je eentje – precies wanneer het je uitkomt – de documentaires ging zitten kijken en artikelen ging zitten lezen.

‘Kennis is macht,’ ziet hij in zijn boekenkast staan. En hij denkt eigenlijk dat het precies omgekeerd is. Kennis is machteloosheid. Kennis verlamt. Kennis is naar zijn iPhone kijken en denken aan kinderen in de mijnen in Congo die daar coltan weghakken voor in zijn iPhone, en dan daarna denken: ik moet iets doen. Maar wat?

rebekka De hoofdpersoon dacht altijd dat er dan op een gegeven moment toch wel een vergadering van zou komen. Een vergadering waarin alles op tafel zou komen te liggen.

Alles wat er misgaat. En dat er dan een oplossing gezocht zou worden op die vergadering. En de hoofdpersoon dacht dat hij daar dan wel voor uitgenodigd zou worden. Want hij had z'n huiswerk gemaakt. Hij had dossierkennis. Daardoor wist hij wat hem te doen stond. Hij had zich die vergadering ook al vaak voorgesteld. Dat hij dan exact het juiste zou zeggen, op exact het juiste moment en dat hij dan applaus zou krijgen en dat hij dan dank je wel zou zeggen.

Hij denkt aan de stad waar hij in woont.

Ziet allemaal individuen in hun eentje voor hun boekenkast staan. En in hun eigen tijd die belangrijke documentaires kijken, die boeken lezen, scrollen, uitzending gemist intypen. Monologen oefenend voor een vergadering die waarschijnlijk nooit komt.

De barst barst verder. De hoofdpersoon voelde zich door al die belangrijke dingen aangetikt, zoals in een estafette, maar hij weet eigenlijk al jaren niet waar

hij heen aan het rennen is en wat hij precies aan het doorgeven is.

Maar wat als ik niet in een estafette sta?

Als er geen estafette bestaat?

Wat als die vergadering echt niet komt.

Hij pakt hoofdschuddend *De Paradigmawisseling*

Voor Dummies uit zijn boekenkast.

anoek Dat had ie jaren geleden als grap gekregen van zijn moeder voor kerst, omdat de hoofdpersoon daar al vaker over begonnen was. Over de paradigmawisseling.

rebekka Weet iedereen wat een paradigmawisseling is?

anoek Een nieuwe wereld. Waarin alles anders is.

Waarin de aarde niet plat, maar rond blijkt te zijn.

Waarin vrouwen niet uit een rib van een man, maar gewoon uit een evolutieproces voort zijn gekomen.

Dat laatste is nog bezig trouwens. Nog niet iedereen is overtuigd.

rebekka We hebben na de voorstelling wat merchandise voor deze paradigmawisseling. Truien met daarop: ‘The future is female.’

anoek Meestal, met die paradigmawisselingen, gaat het als volgt.

Mensen worden eerst niet gehoord en compleet genegeerd. Daarna worden ze keihard uitgelachen, dan verketterd, dan gaan ze dood en dan gaan anderen erover nadenken, beetje tussen hun aantekeningen kijken, wikken en wegen, en dan stapelt zich langzaam het een na het andere bewijs op dat de dingen toch net helemaal anders lagen. En nadat die wisseling heeft plaatsgevonden kan niemand zich meer voorstellen dat het ooit anders was.

En ik vraag me vaak af. Wat zou er nou nu in 2017 in godsnaam nog kunnen draaien? Welke waarheid willen wij niet zien?

rebekka De hoofdpersoon pakt het boek –

De Paradigmawisseling Voor Dummies – opent het bij een ezelsoor en leest de zin die hij lang geleden had onderstreept:

Zij die zich aan de onconventionele kant van de realiteit begeven, zoals Galileo deed, dienen heel veel geduld te hebben. De geschiedenis wijst uit dat zij die op posities zitten die de waarheid bewaren, bazen van universiteiten, kranten, landen, zelden nog te porren zijn voor een wereldveranderende waarheid. Sterker nog, de geschiedenis wijst uit dat voordat een nieuwe waarheid kan triomferen er eerst een hele generatie moet doodgaan, omdat in zo'n transformatie proces mensen met macht zo bang zijn om aan betekenis te verliezen, dat ze alles op alles zetten om die verandering tegen te houden. Het is triest maar waar.

Alleen de dood kan ons helpen de wereld te veranderen.

En door een samenloop van gedachten, gevoelens en omstandigheden gebeurt er iets. De hoofdpersoon dacht altijd dat hij deel was van de verandering. Hij vond zichzelf een kritisch autonoom individu. Maar wat, denkt hij, als ik niet deel ben van de verandering? Wat als ik moet doodgaan voordat er dingen veranderen?

Hij gaat op de bank zitten. Je ziet niet dat er iets is gebeurd. Je ziet alleen maar iemand zitten. Maar van binnen zakt hij door een verdieping in zichzelf en begint te vallen door een oneindige ruimte waarvan hij de bodem niet kan zien.

anoeek Hij maakt een ommetje en onderbreekt minstens vijftien fotomomenten.

Niet expres. Het is heel druk op straat. En het is een mooie straat met ook nog een brug met kabbelend water en overal staan mensen foto's te nemen. Soms zien mensen hem aankomen en wachten totdat hij

voorbij gelopen is. Wat hem alleen nog maar verdrietiger maakt. Dat iedereen wacht met doorgaan tot hij weg is.

rebekka De hoofdpersoon denkt aan een dronken ruzie die hij ooit had met iemand op een feestje. De hoofdpersoon had zijn telefoon in een biertje gegoooid omdat hij gek werd van het feit dat er meer foto's waren dan momenten en hij riep dat hij graag een keer weg wilde uit de studio. Die vriend vroeg, welke studio, waarop de hoofdpersoon niet echt kon uitleggen wat hij daarmee bedoelde. De studio, riep hij wanhopig.

De studio. Hij komt thuis.

anoek En hij ziet zijn boeken nog precies staan zoals ze staan, de kranten liggen zoals ze liggen, de bananenschil ligt nog precies waar die ligt en hij wordt en denkt alleen maar: uit mijn leven. Allemaal uit mijn leven.

rebekka En dan herinnert hij zich een tip van een van zijn vrienden over een theorie van een Japanse opruimgoeroe. Hij zoekt het op op zijn iPad en besluit via haar methode zijn huis op te ruimen. Bij elk item moet je de vraag stellen: does this item spark joy? Hij pakt die boeken een voor een en ze gaan een voor een de deur uit. En uiteindelijk gaan al zijn boeken de deur uit. Hij legt ze in dozen naast een boom neer waar morgen de vuilniswagen langs zal rijden.

anoek En terwijl hij vanuit zijn raam kijkt naar zijn boeken onder de boom moet hij aan alle films denken waarin het kantelpunt vaak komt door een soort radicale daad en hij vraagt zich af of dit radicaal genoeg is. En dan denkt hij: nee. Dit is niet radicaal genoeg. Dus dan besluit hij daarna alles te gaan schoonmaken. Elk hoekje, elke kier, alle ramen open, helemaal schoon. Alle oude koffievlekken eruit, gedachten op straat.

Hij maakt de koelkast schoon. Alle schimmel eruit.

En hij heeft het gevoel dat met alle schimmels en druipende kazen die hij weggooit, zijn hoofd een stukje leger wordt.

rebekka En dan staat hij daar, met zijn lege hoofd in zijn lege huis en hij is opgelucht. Hij denkt: iedereen zou dit moeten doen. En hij vraagt zich af of zijn vrienden ook met die Japanse opruimgoeroe hun boeken hun huis hebben opgeruimd en wat er dan bij hen op straat is gezet. En ineens ziet hij een stad vol. Met allemaal bergen boeken onder bomen. En hij denkt: mooi beeld. Ook droevig, want boeken zijn van bomen gemaakt. Daar zou ik wel een mooie fotoreportage van kunnen maken, denkt hij. Een essaytje erbij. Mooi boekje van bundelen.

anoek Dan besluit hij naar buiten te gaan.

Hij wil ‘opnieuw kijken naar de wereld’. Hij gooit zijn deur open en hij voelt hoe de wind over zijn wangen waait. En hij denkt dat dit het begin is van iets. Twee duiven wassen zich in een plasje water en

hun veren staan rechtop zoals de natte haren van kinderen waar net een handdoek overheen is gegaan.

rebekka Hij loopt door en er komt hem een oude man tegemoet. Ze proberen langs elkaar heen te lopen maar bewegen elke keer dezelfde kant op, veel langer dan gemiddeld, waardoor de oude man zegt: als jij nou stilstaat, dan loop ik langs je heen. En ze lachen.

Hij loopt door, met zijn handen in zijn zakken en dan is er één iemand, waarschijnlijk een blond meisje die haar telefoon per ongeluk in het water laat vallen van een fontein waar ze net een foto van wilde nemen.

Hij haalt hem er voor haar uit.

De hoofdpersoon vraagt aan dat meisje of ze iemand wil bellen.

anoek En dan zegt hij dat het gek is dat je tegenwoordig mensen moet bellen om te zeggen dat je niet bereikbaar bent. En dat vindt zij dan best wel slim, en ze lacht, beetje verlegen, beetje geveinsd

verlegen – precies zoals haar dat is voorgedaan door Keira Knightley op een poster voor Chanel.

En dan... gebeurt er niks. Ze gaan dan niet zoenen, hoewel dat heel geloofwaardig zou zijn, maar er gebeurt niks. Hij loopt door.

En er gebeurt niks.

rebekka Hij loopt door en door en door.

Winkelcentrum in.

anoek Beetje etalages kijken.

rebekka Hij past een zwembroek, maar koopt die niet.

anoek Hij loopt naar buiten, winkelcentrum uit.

rebekka Door en door en door en door.

Ik ging zelf laatst ook naar buiten.

Ik sprong op de fiets, haalde mensen in, en uiteindelijk ook mensen die andere mensen aan het inhalen waren. Ik weet eigenlijk niet precies waarom, want ik ging nergens heen.

Ik keek ook heel boos. Dat doe ik altijd in de buitenwereld. Anders krijgen mensen de verkeerde indruk. Dat je niet... *doet gebaar*

Dat doe ik altijd. Overal eigenlijk. Ik doe het ook op plekken waar ik de weg helemaal niet ken.

Bijvoorbeeld laatst in Londen. Haalde ik ook mensen in op de roltrap. Met zo'n chagrijnig gezicht. Omdat ik dacht dat mensen zouden denken dat ik daar zou thuishoren. Op die roltrap. In die stad. Als je vrolijk kijkt en stilstaat klopt er iets niet.

Dat is echt zo.

Dat is verdacht.

Ik heb een keer een lezing bijgewoond van de politie in Amsterdam. Er is een probleem in Amsterdam. Er hangen heel veel bewakingscamera's in de stad, teveel camera's om in de gaten te houden, waardoor de politieagent die dat moet doen altijd alle rampen

mist.

En een software ontwikkelaar moest daar iets aan doen. Hij moest een soort aandachtssysteem ontwikkelen om de mensen die de camera's in de gaten houden, te helpen met hun blik. Waar ze naar moeten kijken.

En die robotbouwer dacht: dat kan toch nooit?

Je kunt toch nooit het gedrag in de publieke ruimte zo onderbrengen in formules – dat is toch veel te grillig – maar nadat hij honderden uren mensen had bekeken die zich bewegen in de publieke ruimte bleek het heel simpel: mensen staan niet stil.

Althans niet in hun eentje.

En dus had hij iets ontwikkeld waarbij als je langer dan zes seconden stilstaat, je oranje wordt op de camera van de politie en als het langer is dan twaalf seconden (dat is allemaal heel precies nagerekend wat het gemiddelde was) dan werd je rood en dan gingen alle politieagenten naar je kijken – langer dan dertig seconden – dan worden je coördinaten naar een agent in de stad gestuurd en komt er een

politieagent langs om te kijken of het inderdaad verdacht is wat je aan het doen bent. Dus als je een agent naast je ziet kan het zijn dat je langer dan dertig seconden hebt stilgestaan.

Uiteindelijk ging ik met mijn haast naar de Etos, stond aan wat shampoo's te ruiken, en ik koop na een tijdje een reisflacon listerine.

En dat meisje vraagt: heeft u alles kunnen vinden? Als ze dat vraagt moet ik denken aan iets wat ik had zien staan. Het heet Dr. Organic Royal Jelly Light & Bright.

Een middel om 'gevoelige huiddelen' te bleken. 'Gevoelige huiddelen' dat is een eufemisme voor de anus. En ik vroeg me af of als ik dat had gekocht, of dat meisje dan ook zou vragen: heb je alles kunnen vinden? Of de smegmadoekjes. Er waren ook smegmadoekjes te koop. Zodat je... of ik weet niet waar het voor is, maar de ondertitel was in ieder geval: size doesn't matter, smell does.

En ik had het zo met ons te doen.

Dat wij onze anus aan het bleken zijn.

Niet iedereen natuurlijk, vrijwel niemand misschien, maar ik vind dat we dat voortaan op die manier moeten zeggen. Als iemand iets aan het doen is, moeten we zeggen dat wij het aan het doen zijn. Als mensheid.

Ik stelde me voor hoe dat dan zou gaan.

Dat we dat doosje op de balie leggen, en dan het moment daarna, waarop het meisje ziet wat het is en weet wat we dus besloten hebben, namelijk dat we onze anus gaan bleken. Wat heel intiem is. Veel veel intiemer is dan het moment daarna, veel intiemer dan het moment dat iemand onze anus aanraakt, erop blaast omdat we per ongeluk met dat bleken wondjes hebben gemaakt. En het meisje achter de balie begrijpt hoe intiem dit moment is, zo intiem dat ze je niet aankijkt, zoals je honden die op straat poepen ook niet wil aankijken.

‘Hebben we alles kunnen vinden?’ zou ze vragen. En het antwoord zouden we heel moeilijk vinden, want je zou kunnen zeggen: als je eenmaal in het stadium zit dat je gedachten hebt over anus bleken, dan kun je wel stellen dat je allang alles gevonden hebt.

Al heel lang. Al veel te lang.

Aan de andere kant zou je kunnen zeggen dat het bleken van de anus getuigt van het feit dat we alles kwijt zijn. Alles. Al heel lang.

We lopen naar buiten. We denken aan alles. Wat zij zich daarbij voorstelt. We worden op onze schouder getikt. We draaien ons om.

Een jongen vraagt aan ons of we begaan zijn met de wereld. En hij vraagt het op dezelfde toon als de nagesynchroniseerde Mike van Tell Sell. Die mij een heel handig apparaat aansmeert, waarmee je veertien worstjes in één keer kan omdraaien in de koekenpan. We vragen of we ook vrijwilliger mogen worden en hij zegt dat ze op dit moment net iets meer op zoek zijn naar geld dan naar mensen.

En dat vind ik zo raar.

Als mensen in de put zitten dan zeggen we altijd tegen diegene: ik weet waar jij naar toe moet. Naar buiten!

En buiten zitten mensen op een schermpje te kijken naar filmpjes met verhaallijnen waar de held naar buiten gaat en een buitengewone ontmoeting heeft die alles goedmaakt.

Maar als wij met die werver op straat praten hebben we hetzelfde gevoel als wanneer we per ongeluk een gesprek hebben aangeknoopt met een antwoordapparaat.

Zo'n voicemail waar de piep pas heel laat komt, iemand opneemt en zegt: hey hallo, met Karin! En dat jij dan zegt: hey Karin! met Rebekka, en vraagt: hoe is het?

En als het dan stil blijft je beseft dat het een antwoordapparaat is en je dan stotterend een grapje

probeert te maken, want je weet dat Karin dit zo zal horen.

We gaan naar huis.

We gaan in ons eentje op bed liggen.

We kijken naar het plafond.

We hebben geen puf meer om onze anus te bleken.

We doen onze computer open.

We gaan naar YouTube.

Er wordt ons een filmpje aangeraden:

The Splendid Art Of Not Giving A Fuck.

Er wordt ons aangeraden onze grenzen aan te geven.

Er wordt ons aangeraden kwetsbaar te zijn.

Er wordt ons aangeraden om onze ziel te laten vloeien.

Er wordt ons aangeraden moedig te zijn tijdens een tussentijdse reclame van Redbull.

We kijken zoveel filmpjes dat de batterij van onze computer opgaat en we zijn te lui om op te staan.

We pulken in onze navel en ruiken dan aan onze vinger.

We hebben koude handen en gaan onder de deken
liggen.

We vallen niet in slaap.

We vragen ons af wat we moeten doen.

anoek In onze zoektocht naar een verhaal hebben we
echt van alles geprobeerd. Allerlei
posthumanistische verhalen waarin de mens niet
langer de maat der dingen is. We hadden
bijvoorbeeld een utopische wereld bedacht waarin
eigendom en bezit niet meer zou bestaan. Want veel
grote problemen met betrekking tot de aarde zijn
terug te voeren tot de vraag: van wie is dit? Van wie
is de aarde? Van wie is dit land?
Wie heeft recht op wat?

Maar als we mensen dat dan voorlegden, dan zeiden
ze: interessant. Maar je bedoelt dan eigenlijk een soort
Boeddhisme? Alsof ze daarmee wilden zeggen: dat
hebben ze in India al geprobeerd, en dat heeft niet
geholpen.

rebekka We wisten wel wat er moest gebeuren met die hoofdpersoon. Hij moest iets groots meemaken. Hij moest opgaan in iets collectiefs. Hij moest stoppen de hoofdpersoon te zijn.

Maar alles wat collectief was, alle collectieve scènes die we hadden bedacht waren gewoon echt niet geloofwaardig. Wat een beetje een raar criterium is voor het verhaal dat we zoeken want volgens klimaatspecialisten is alles wat er staat te gebeuren sowieso niet heel geloofwaardig. En is het niet meer te doen om je te proberen te verbeelden wat er aan de hand is.

Alle pogingen tot collectiviteit lieten we droevig aflopen. Dat ging als vanzelf. Bijna buiten onszelf om.

Ik had er een scène in geschreven dat hij een paradigmawisseling wilde organiseren. Het leek hem leuk als mensen zich afvroegen wanneer die paradigmawisseling nou begint, dat je kon zeggen: ga jij nog naar die paradigmawisseling vanavond.

Dus je moet even kijken of je op de wachtlijst kunt staan voor de paradigmawisseling. Maar dat liep dan heel droevig af. Twaalf mensen die erop afkwamen. Er kwamen alleen maar zwervers schuilen tegen de regen. En die aten alle borrelnootjes op.

anoek We willen opgaan in de massa, maar zijn tegelijkertijd als de dood om onszelf te verliezen. Rebekka en ik ook. Wij hebben ons hele leven geleerd om dat zelf te koesteren. Om het te ontplooien. Om met onszelf bezig te zijn. We hebben geleerd om van onszelf een hoofdpersoon te maken. Om eerst van onszelf te houden en dan pas van een ander.

En ik herinner me dat ik zo vaak bang was dat mensen zouden ontdekken dat ik niet zo dol was op mezelf, waardoor ik niet meer van anderen mocht houden.

Maar wat als dat nu precies het probleem is? Dat we allemaal hoofdpersonen zijn? Niet alleen onze

hoofdpersoon, maar alle hoofdpersonen? Wat als die ons zicht op die stip blokkeren? Wat als die hoofdpersoon in de weg staat? Wat als die oproepen tot verbeelding vooral een verlangen zijn om van die hoofdpersoon af te komen?

rebekka Een jaar geleden vertelde iemand mij – en ik heb haar gezworen het niet door te vertellen – dat ze nu al een tijdje in therapie zit en dat de therapeut haar had opgedragen om diep van binnen te zoeken naar haar werkelijke stem. Ze zei: ik loop daar al een jaar en ik durf niet tegen hem te zeggen dat ik niks hoor. Daar van binnen.

Ik hoor niks man. Ik denk echt dat daar van binnen helemaal niks zit. Maar dat moet je maar niet doorvertellen. Straks krijg ik het niet meer vergoed of zo. Zei ze. Als ze er achter komen dat er gewoon van binnen niks zit. Dat ik zeg maar – niet echt ben. Ik vond dat het mooiste en droevigste wat ik in tijden had gehoord. Dat ze dacht dat ze niet echt was, omdat ze van binnen geen stem hoorde.

anoek Dat is dus een probleem. Dat als we een probleem hebben, we mensen naar therapie sturen. En bij de therapeut hoor je dat je alle oplossingen in jezelf moet zoeken. En dan ga je echt denken dat alles in jezelf te vinden is. Maar wat je ook doet, tien bitterballen per feestje laten staan, alle uithoeken met het openbaar vervoer proberen te bereiken, niet naar Bali, maar naar het Kennemerduingebied op vakantie gaan, je komt maar niet af van dat gevoel van machteloosheid.

Omdat je steeds meer hamburgerrestaurants om je heen ziet openen, en de ene Primark na de andere ziet oppoppen. En elk gesprek over ‘de wereld’, ‘de toekomst’ en ‘iets doen’ interpreteer je als een bewijs van het feit dat je handelingen niet zoveel uitmaken. Wat heel moeilijk is voor een hoofdpersoon. En dan raak je gefrustreerd. En dan ga je een cursus Mindfulness doen en krijg je steeds de opdracht om je gedachten even naast je

neer te leggen.

Om alles even ‘uit’ te zetten. Om alle bijgedachten over jezelf en anderen en je omgeving te negeren en dan denk je: misschien is dat het wel.

En dan ga je steeds meer van de wereld ‘negeren’. Je slaat de krant niet meer open, je gaat niet meer stemmen, bij discussies over Zwarte Piet of het milieu zeg je: ik ga even naar de wc, en dan kom je niet meer terug.

En uiteindelijk heb je genoeg geld gespaard om een camper te kopen en weg te rijden. Weg van de problemen, weg van de complexiteit, weg van alle meningen, weg van alle pogingen om toch iets met elkaar te proberen. Weg weg weg.

rebekka We hadden een hele mooie scène bedacht. Voor de hoofdpersoon. Dat die na die grote schoonmaakactie de volgende dag een camperspeciaalzaak zou binnenlopen er eentje zou

kopen. Dat hij dan zijn pinpas op de balie zou leggen en zou zeggen: ik doe het, die groene.

Hij rijdt de stad uit. Voorbij de graanvelden in Parijs.

Hij komt in zuid-Frankrijk terecht, neemt daar een afslag. Parkeert zijn camper bij een riviertje.

En dan zouden er veel dingen gebeuren natuurlijk, het zou een serie kunnen worden, een Netflix-serie waarin we hem volgen op zijn reis. Hij zou dan op die reis allemaal mensen tegenkomen die voor belangrijke inzichten zouden zorgen.

anoek Op de foto's ziet het er heel romantisch uit.

En lijkt het alsof die mensen, door dat back-to-basic decor – je ziet ze vaak in de weer met een vintage-kampeervannensetje – verlost zijn van alle problemen van de wereld, van dat gevoel van machteloosheid. Maar geen enkel decor kan dat gevoel eruit halen. Dat je aan de ene kant het middelpunt bent, maar tegelijkertijd in je eentje niks betekent.

Alle gedachten over jezelf, over je eigen film, je leven als verhaal, neem je gewoon mee in je camper. Je rijdt zo ver mogelijk weg om niet meer het middelpunt te zijn, maar het lukt niet om daarvan weg te rijden. Maar het erge is toen Rebekka liet doorschemeren dat zij misschien ook een camper wilde kopen om weg te gaan, ik haar geen antwoord kon geven op de vraag: wat maakt het de moeite waard om hier te blijven?

rebekka Anoenk begon met een citaat van Hannah Arendt over dat als ik weg zou gaan er iets van ‘de wereld’ verloren zou gaan. Dat met ieder individu dat van zijn vrijheid gebruik maakt om zich terug te trekken uit de wereld er iets verloren gaat van de wereld.

anoek Maar hoe verbeeld je dat?

Hoe verbeeld je een tussenruimte?

Hoe verbeeld je de ruimte tussen ons in?

Hoe verbeeld je een verband?

Hoe verbeeld je verbinding tussen mensen?

Hoe verbeeld je een groter geheel?

Hoe verbeeld je een 'wij'?

Hoe verbeeld je je dingen die wij ons niet kunnen voorstellen?

rebekka 'Nee hoor. Dat kan ik me gewoon echt niet voorstellen. Kan ik me gewoon echt niet voorstellen. Dat hele idee van...

Ik kan me dat gewoon niet voorstellen dat ik in een land zou leven dat – ik kan het me gewoon niet voorstellen dat...'

anoek En je zou willen dat er dan iemand. Een rechter. Een machtig persoon. Een iemand die we vertrouwen, Johan Cruijff of zo, als die nog zou leven, dat die dan op een gegeven moment zou zeggen: als jij je dat allemaal niet kan voorstellen, dan is het maar goed dat de hele wereld niet afhangt van jouw voorstellingsvermogen.

We denken dat we ons heel veel kunnen voorstellen. Dat we alles zien. Als we maar hard genoeg ons best doen. En we lachen om Mark Rutte als die zegt dat visie een olifant is die het zicht belemmert. Maar wat als we die olifant zelf zijn? Wat als wijzelf, met onze dikke billen, constant tussen het nu en die toekomst instaan?

rebekka Op 11 juli 2017 – wij zitten, bedolven onder onze aantekeningen, met de vraag: hoe kunnen we die hoofdpersoon redden? En op die dag sturen mensen ons van verschillende kanten een artikel door dat op die dag in de krant verschenen was met de kop: ‘Eminent bioloog waarschuwt nog één keer: de mens roeit al het leven uit.’

En ineens zag ik ons zo bezig. Met die verhalen. Waar we allebei steeds meer van eisen, van die verhalen, steeds zelfreflectiever, zelfbewuster,

grappiger, terwijl er dus een werkelijkheid ligt te verpieteren.

Of zeg maar – uit te sterven.

En ik wil daarmee niet zeggen dat we nu als een gek uit dit theater moeten rennen met z'n allen om de Palestijnse kikker te redden.

anoek Of de Chinese wolvlinder.

Het boomschors-vogeltje.

De Oost-Indische tijger.

De zeerups.

Het vogelbek-insect.

De Vietnamese kat.

rebekka Wij waren gewoon heel erg in de war. Over alle verhoudingen. Over al die oproepen tot verbeelding. En al die verhalen, steeds meer verhalen, meer schermen terwijl de werkelijkheid kleiner en kleiner wordt.

En wij dan in die verhalen te alleen.

Op onze eigen tijd, met onze eigen moraal, achter

onze eigen computer. Meer porno kijkend dan seks hebbend. Waardoor er met die seks hele rare dingen gebeuren. Meisjes die hun buik inhouden, jongens die denken dat ze hun sperma kwak in de oogbal van dat meisje moeten spuiten.

Waarmee ik maar wil zeggen dat de representatie van seks, seks ook een beetje onmogelijk maakt.

Waardoor ik ineens zo in de war was.

Of verbeelding ons niet ergens van weghoudt in plaats van ergens naartoe brengt.

Wat als verbeelding het probleem is?

anoek Dan hebben we onszelf bij deze werkloos gemaakt. Verbeelding op zich is het probleem niet, denk ik.

rebekka Nee, niks op zich is het probleem.

Natuurlijk niet. Maar geprivatiseerde verbeelding wel.

Selfies zijn op zich niet het probleem. Verhalen op zich niet. Verbeelding op zich niet. Individualiteit op zich niet. Zelfontplooiing op zich niet.

De bitterbal op zich niet.

anoek Op een gegeven moment nodigden we hier in dit theater een dierentuindirecteur uit en een bioloog en we lazen ze onze tekst voor. Tot dit punt. En we vroegen ze: hoe zouden jullie dit verhaal afmaken? Hoe loopt het nou af? Die bioloog zei: nou, ik heb wel een idee. Gewoon de mensheid opdoeken. En daar was niet zoveel voor nodig. Gewoon zo doorgaan als we nu deden, dan zou dat snel genoeg gebeuren.

En toen ie dat zei, zag ik Rebekka helemaal lamgeslagen naar voren gebogen zitten.

En die dierentuindirecteur ook, in eerste instantie, maar die begon ineens zijn hoofd te schudden en zei toen: nee, wij zijn juist nodig. Wij zijn heel nodig.

De mens is juist nodig omdat wij, meer dan alle levende wezens, gevoel hebben voor schoonheid.

En niet alleen de schoonheid van de cello-suites van Bach, maar wie gaat er zonder ons huilen om het uitzicht over de Alpen?

Wie gaat er zonder ons ontroering voelen?

Wie gaat er zonder ons horen hoe mooi de nachtegaal zingt?

rebekka Het was een hele mooie speech.

Ik dacht ook bij al die dingen: ja, ja, ja!

Er is gewoon een planeet in dit universum waar wezentjes op zijn die huilen als er een uitstulping komt uit die planeet.

Of die in een rivier de diamanten van hun moeder herkennen.

Ja dacht ik: wie gaat er zonder ons horen hoe mooi de nachtegaal zingt?

En toen hij weg was dacht ik: ik weet geloof ik niet eens hoe een nachtegaal klinkt.

Dat zou toch best wel raar zijn, als ie voor ons zingt?

Als wij toch niet luisteren, waarom zou ie dan voor ons zingen.

En als wij nodig zijn voor die dieren.

Als die dieren alleen maar in onze blik mooi zijn en waarde hebben waarom zit Tsjernobyl dan vol met dieren? Dat is zo hè – Tsjernobyl zit vol met dieren. Precies in de verboden zone, waar mensen niet mogen komen.

Als mensen zo belangrijk zijn voor dieren, waarom zitten ze dan liever in de buurt van kanker dan van mensen?

Het kan toch niet dat die dieren niet zien wat mooi is?

Ik denk echt dat een vrouwtjesnachttegaal op een keer gedacht heeft: hij – hij met die mooie stem, hem wil ik hebben en dat daar dan op geselecteerd is. Keer op keer. En dat ze daarom zo mooi zijn.

Misschien zijn ze zo mooi omdat ze al die tijd elkaar hebben gezien en niet zichzelf.

anoek We hebben veel gelezen terwijl we hier zaten. Onderzoeken van biologen over dieren. Maar ook over planten en bomen. Bomen schijnen een soort samenlevingen te vormen. Via hun wortels communiceren ze met elkaar. Als, bijvoorbeeld, de ene kant van het bos een tekort aan water heeft, communiceren ze dat naar de andere kant van het bos. En die andere kant probeert dan water door te sluizen naar die droge kant. Bomen schijnen ook te kunnen schreeuwen. Zo noemen biologen dat. Maar wij kunnen dat niet horen. Dat speelt zich af op een andere sequentie.

Maar als er bijvoorbeeld een giraffe van een boom blaadjes begint te eten, dan roept die boom dus heel hard: giraffe! Er komt een giraffe aan. Die gil wordt dan via de wind aan andere bomen doorgegeven die dan vliegensvlug gif uit de grond opzuigen zodat die blaadjes niet meer te pruimen zijn voor die giraffe. Dat is de reden dat giraffen altijd tegen de wind in eten. Anders waarschuwen al die bomen elkaar.

Als je al die onderzoeken zo naast elkaar legt en bekijkt, dan lijkt het of er een paradigmawisseling zit aan te komen. Dat werd onlangs zichtbaar in een zaaltje, ongeveer zo groot als dit ergens in Amerika. Het was geen theater, maar een rechtbank.

In die rechtbank wees de rechter het habeas corpus-recht toe aan een chimpansee. Dat is basisrecht van ieder mens, een wet boven alle andere wetten, ontstaan na de afschaffing van de slavernij. En deze wet stelt dat ieder mens te allen tijde recht heeft om voor de rechter te verschijnen. Dus ook als je in de isoleercel zit, of ter dood bent veroordeeld en je helemaal uitgeprocedeerd bent, heb je het recht om met je corpus voor een rechter te verschijnen. En die rechter zal dan luisteren naar je verhaal.

En deze rechter pakte haar hamer en zei: deze chimpansee mag gebruik maken van het habeas corpus-recht. Waarmee ze impliciet zei: deze chimpansee is een mens. Met mensenrechten. En

toen dat doordrong tot de aanwezigen, ging er door die rechtbank vol met journalisten, dierenrechtenactivisten, vertegenwoordigers van bedrijven, een siddering. En die siddering ging langzaam over in gejuich, en handen gingen omhoog met vragen. Want wat had dit voor consequenties? Dit kan toch niet? Dat dat schot tussen dieren en mensen wegvalt? Wat heeft dit voor gevolgen?

En op een gegeven moment roept er iemand: en wat gaan we dan krijgen? Gaan we dan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens omzetten in de Universele Verklaring van de Rechten van Alle Levende Wezens?!

rebekka De tegenpartij – dat wil zeggen de eigenaar van chimpansee – is in hoger beroep gegaan, er is een procedurefout gevonden en de uitspraak is ingetrokken.

De advocaat – die al dertig jaar probeert het habeas corpus aan dieren toegekend te krijgen – is hard

bezig om de zaak heropend te krijgen, zodat de rechter haar pruik op moet zetten, haar toga aan moet trekken, haar hamer in haar tas moet doen en dat zaaltje binnen moet wandelen waar de chimpansee zit. En de advocaten en de dierenrechtenactivisten.

Hij probeert de zaak te heropenen, zodat zij een uitspraak zal doen, waar wij ons aan moeten houden, aan die uitspraak.

Wat ongelooflijk is: dat sommige mensen uitspraken doen en dat we ons daaraan moeten houden.

En daarna, na die uitspraak, zullen we wel moeten.

Het ons voorstellen,
het ons net zolang voorstellen,
totdat onze kinderen,
of misschien pas onze kleinkinderen,
zich niet meer kunnen voorstellen,
dat het ooit anders was.

Tenzij je een beter plan hebt ging als co-productie van De Nwe Tijd en Frascati Producties in première op 22 september 2017 in Frascati Theater in Amsterdam

Concept, spel & tekst:

Rebekka de Wit en Anoeck Nuyens

Eindregie: Davy Pieters

Muziek: Christiaan Verbeek

Vormgeving: Marloes van der Hoek en
Wikke van Houwelingen

Dramaturgie: Liet Lenshoek

Video: Willem Weemhoff

www.denwetijd.be

www.frascatitheater.nl

In de proloog staat *de mens kwam ter wereld als gesmolten glas uit een smeltoven*. Dit beeld komt uit *Sapiens* van Yuval Harari, een boek dat veel gebruikt is bij het maken van deze voorstelling.

Anoek Nuyens (1984) studeerde Theater- Film- en Televisiewetenschap in Utrecht en Berlijn. Haar werk strekt zich uit over verschillende maatschappelijke domeinen en podia: van politiek tot wetenschap, van feit tot fictie, van theater tot krant en internet. Naast haar theaterwerk dat ze op dit moment bij Frascati Theater ontwikkelt schrijft Anoek voor verschillende bladen en doet ze journalistiek onderzoek, waarvoor ze werd genomineerd voor De Loep (prijs voor onderzoeksjournalistiek). In 2013 won ze voor een van haar essays de Marie Kleine-Gartman Pen. Ook is zij (mede)oprichter van Het Transitiebureau, waar kunstenaars en denkers zich buigen over vormen van samenleven en de rol van kunst in de 21ste eeuw.

www.anoeknuyens.com

Toneelwerk

Tenzij je een beter plan hebt – 2017

Hulp – 2015

Bouta. Biografie van een macho – 2013

Koste wat kost – 2012

Rebekka de Wit (1985) studeerde woordkunst aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen. Ze is schrijver en theatermaker.

Voor *Stel je voor, ik zoek een staat* ontving ze de SABAM-Schrijfprijs 2011. En voor *Hoe dit het verhaal werd* (uitgegeven bij Bebuquin)

ontving ze het Laureaat KBC jongtheaterprijs 2011.

Haar debuutroman *We komen nog één wonder tekort* werd bij Atlas Contact gepubliceerd in 2015. Sinds september 2016 vormt ze samen met Freek Vielen en Suzanne Grotenhuis de artistieke kern van theaterhuis De Nwe Tijd.

www.denwetijd.be

Toneelwerk

Tenzij je een beter plan hebt – 2017

Veel langer dan je je kunt voorstellen – 2016

We take it from here – 2016

Presentatie van een ongecensureerd moppenboek – 2014

Woudlopershandboek – 2013

Heimat – 2013

Hoe dit het verhaal werd – 2011

Stel je voor ik zoek een Staat – 2011